

*Р. О. Кирилюк ,
методист центру методичного забезпечення
КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР*

Гра-драматизація як засіб розвитку акторських здібностей школярів

*Духовне життя дитини повноцінне лише
тоді, коли вона живе у світі гри, музики,
фантазії, творчості. Без цього вона засушена
квітка.*

В. Сухомлинський

Проблема розвитку творчості і творчих здібностей дітей хвилювала в різні часи не тільки відомих педагогів, але й дослідників, мислителів, філософів, науковців. Творчість є одним із засобів підвищення емоційного тону особистості, закріплення комплексу емоційно-вольової регуляції, а головне – актуалізації позитивної гами переживань, яка супроводжує ефективну працю, переживання радості від зробленого, досягнутого, почуття впевненості у своїх силах, у своєму творчому потенціалі й творчих здібностях.

Актуальною проблемою сьогодення є пошук перспективних шляхів та виявлення ефективних умов, які будуть сприяти формуванню у підростаючих поколінь розвитку творчої активності та мислення, творчих здібностей.

І саме шкільна бібліотека має утвердитися як центр творчого становлення особистості. Вона повинна максимально підпорядкувати свою діяльність навчально-виховному процесу школи, розвивати творчу думку, пізнавальні здібності. Найголовніше завдання шкільного бібліотекаря – в будь-якій ситуації створити творчу атмосферу. Більше того, він повинен розуміти психологічну сутність процесу.

Мета: виявити прийоми організації діяльності користувачів бібліотеки, які сприяють формуванню читацької компетентності при читанні художньої літератури, розвитку творчого читання, творчої думки та здібностей користувачів, залученню кожного читача до різносторонньої діяльності, виховання дітей небайдужими, здатними відгукнутися серцем, думками, почуттями на події оточуючого життя, літературного твору.

Розвивати творчість – означає виховувати у дітей інтерес до знань. За допомогою книги ми, бібліотекарі, виконуємо одночасно безліч складних виховних завдань, розширюємо рамки уяв про світ, залучаємо юних читачів до прекрасного.

Повертаючись до проблеми формування творчих здібностей молодших школярів, треба зазначити, що найбільш доцільно використовувати для цього методи гри. Зважаючи на те, що ігрова діяльність залишається після навчання одним з провідних видів діяльності молодших школярів, саме в сюжетно-рольових іграх найбільш повно розкривається творчий потенціал учнів.

Взагалі багато творчих завдань можна поєднати з іграми. Гра – найбільш вільна діяльність людини, вона завжди бажана та цікава. Вона не існує без задоволення та наснаги, несе з собою енергетичний підйом, веселий настрій, захоплення і натхнення.

Ігри-драматизації – це відтворення сюжету літературного твору власними діями виконавців ролей, використання ними засобів виразності – інтонації, міміки, пантоніми. Драматизація відбувається на основі особистих дій виконавців ролей.

Творчість дітей в театральній-ігровій діяльності виявляється в трьох нарядах:

- як творчість продуктивна (твір власних сюжетів або творча інтерпретація заданого сюжету);
- виконавська (мовне, рухове) – акторські здібності;
- оформлювальна (декорації, костюми і так далі).

Ці напрями можуть об'єднуватися.

Театралізовані ігри приносять величезну користь для естетичного та духовного виховання, для становлення характеру дитини, для прищеплення їй найкращих рис, для утвердження себе в суспільстві. Граючись в казки, діти зустрічаються з такими репліками:

«Що вдієш на таке насильство?

Зайчик вовку виручку несе,

Бо у звіриному суспільстві

Закони м'язів над усе».

(«Заяча крамничка»)

Наведений приклад має викликати у дитини негативне ставлення до поведінки деяких персонажів. Перебіг подій в казці доводить, що така ситуація не призводить до добра. А водночас є стільки позитивних і повчальних моментів:

«А Українські землі – диво!

За труд відплачують як слід.

І ріпка виросла красива.

«Хороша ріпка», – каже дід».

(«Ріпка»)

Позитивним впливом подібних ігор є те, коли діти в доступній для них формі знайомляться з історією свого краю. Окремі епізоди викликають у дітей інтерес і спонукають бажання дізнатись про це.

«Князь Кий там жив. У тій оселі –
Тоді він княжив в тих краях.
На стінах зброя аж до стелі –
То списи, що були в боях ».

(«Вареники в сметані»)

Окремі епізоди казок викликають співчуття до героя, скажімо, до зайчика, якого вигнала лисиця. З'являється бажання допомогти, заступитися.

Радість залучення до духовної культури народу, країни, людства, щастя відчувати себе причетним до цієї культури, відкриття в собі самому світу прекрасного – виховне значення всього цього важко переоцінити.

Сухомлинський любив повторювати: «Тримаючи в руках скрипку, людина не здатна скоїти поганого».

Завдання театралізованої діяльності вкласти таку скрипку в душу дитини і допомогти заграти їй на ній. Що ж таке театр у житті дитини?

По-перше, це свято – яскраві вогні рампи, оплески, вітання, посмішки, побажання, квіти.

По-друге, це розвиток пізнавальних інтересів, удосконалення психічних процесів, розширення світогляду та мовленнєвого спілкування.

По-третє, це усвідомлення власного «Я» та можливість самовираження особистості. Тут формуються особистісні моральні якості, долаються недоліки; сором'язливим, непевним у собі дітям театр допомагає зняти нервові напруження, подолати сумніви щодо себе, повірити у власні сили, невгамовних та неорганізованих навчає витримки.

По-четверте, це високий рівень естетичного виховання, адже він поєднує в собі вплив музики, танцю, пластики, мовлення, зображувального мистецтва. Позитивно впливає на емоційну сферу дитини, він акумулює життєву мудрість, оптимізм, енергію.

Музично-сценічна діяльність може проявлятися у різних формах: музично-поетичне свято. Музична казка, театральна-музична вистава, інсценізація пісень тощо.

Ефективність дитячої театралізованої діяльності обумовлена ступенем готовності маленьких читачів до них. Величезну роль в організації театралізованої діяльності грає бібліотекар, уміло направляючий даний процес. Необхідно, щоб бібліотекар не тільки виразно читав або розповідав що-небудь, умів дивитися і бачити, слухати і чути, але і був готовий до будь-якого «перетворення», тобто володів основами акторської майстерності, а також основами режисерських умінь. Саме це веде до підвищення його творчого потенціалу і допомагає удосконалювати театралізовану діяльність дітей. Бібліотекар повинен пильно стежити за тим, щоб своєю акторською активністю і розкутістю не подавити боязкої дитини, не перетворити її тільки на глядача. Не можна допускати, щоб діти боялися вийти на сцену, боялися помилитися. Неприпустимо ділення на «артистів» і «глядачів», тобто на постійно промовців і, що постійно залишаються дивитися, як «грають» інші.

В процесі театралізованої діяльності вирішуються наступні завдання:

- розвиток творчих здібностей і творчої самостійності;
- виховання інтересу до різних видів творчої діяльності;
- оволодіння імпровізаційними вміннями;
- розвиток всіх компонентів, функцій і форм мовної діяльності;
- вдосконалення пізнавальних процесів.

У театралізованих іграх ігрова дія і ігровий предмет або костюм мають більше значення, оскільки полегшують ухвалення дитиною ролі, що визначає вибір ігрових дій. Характерними особливостями театралізованої гри є літературна або фольклорна основа змісту і наявність глядачів.

У театралізованій грі образ героя, його основні риси, дії, переживання визначені змістом твору. Творчість дитини виявляється в правдивому зображенні персонажа. Для цього треба зрозуміти, який персонаж, чому так чинить, уявити собі його стан, відчуття, уміти аналізувати і оцінювати вчинки. Це багато в чому залежить від досвіду дитини: чим різноманітніше його враження про навколишнє життя, тим багатше уява, відчуття, здатність мислити. У самій природі гри (показ спектаклю) закладені її зв'язки з сюжетно-ролевою грою (гра в театр), що дає можливість об'єднати дітей загальною ідеєю, переживаннями, згуртувати на основі цікавої діяльності, що дозволяє кожному проявити активність, творчість, індивідуальність. Чим старше стають діти, чим вище рівень розвитку, тим театралізована гра цінніша для становлення самодіяльних форм поведінки, де з'являється можливість самим створювати сюжет або організовувати ігри з правилами, знаходити партнерів, вибирати засоби для реалізації своїх задумів.

Привертаючи увагу батьків до цих ігор, підкреслюючи успіхи дитини, можна сприяти відродженню сімейної традиції устрою домашнього театру. Репетиції, виготовлення костюмів, декорацій, квитків-запрошень для родичів об'єднують членів сім'ї, наповнюють життя змістовною діяльністю, радісними очікуваннями. Доцільно радити батькам використовувати досвід артистичної і театральної діяльності дитини, придбаний нею в школі. Це підвищує рівень самоповаги дитини.

Театралізовані ігри дають великий простір для творчих проявів дитини. Вони розвивають творчу самостійність дітей, спонукають до імпровізації в складанні невеликих розповідей і казок, підтримують прагнення дітей самостійно шукати виразні засоби для створення образу, використовуючи рухи, позу, міміку. Різну інтонацію і жест. Драматизація або театральна постановка представляє найчастіший і поширеніший вид дитячої творчості. Це пояснюється двома основними моментами: по-перше, драма, заснована на дії, що здійснюється самою дитиною, найближче, дієво і безпосередньо пов'язує художню творчість з особистим переживанням, по-друге, дуже тісно пов'язана з грою. Творчі здібності виявляються в тому, що дошкільники об'єднують в грі різні події, вводять нові, недавні, які справили на них враження, іноді включають в зображення реального життя епізоди з казок,

тобто створюють ігрову ситуацію. У діяльності, що театралізується, дії не даються в готовому вигляді. Літературний твір лише підказує ці дії, але їх ще треба відтворити за допомогою рухів, жестів, міміки. Дитина сама вибирає виразні засоби, переймає їх від старших. У створенні ігрового образу особливо велика роль слова. Воно допомагає дитині виявити свої думки і відчуття, зрозуміти переживання партнерів.

Вистава переносить дітей у чарівний світ. Де все казкове – реальне і фантастичне.

Атрибутика (елементи костюмів, маски, декорації) допомагає дітям зануритися в казковий світ, краще відчувати своїх героїв, передати їхній характер. Вона створює певний настрій, готує маленьких артистів до сприйняття і передачі змін, що відбуваються за ходом сюжету.

Отже, реалії сьогодення потребують виходу на суспільну арену Людини нового типу – Людини, яка б творчо мислила, Людини-творця. Формування й становлення творчої людини є також актуальним в особистісному аспекті. Кожен з нас здатен до творчості, тому що творчість є в основі як загального розвитку природи, еволюції, так і розвитку кожної окремої особистості, в її самоздійсненні.

Я впевнена, що творчій дитині буде легше соціально та психологічно адаптуватися до подій зовнішнього світу, щодо перетворення світу, до змін у собі та у власній поведінці відповідно до об'єктивних умов; до переосмислення свого ставлення до можливих змін.

Природні можливості дитини можна порівняти з глибокою чистою криницею, у якій на глибині лежать різноманітні здібності: одні – ближче до поверхні, тому їх легше виявити, інші – глибше. Чиста вода – чистий аркуш паперу, на якому згодом з'являються образи. Для цього необхідні сприятливі зовнішні умови, а також сама дитина має докласти чимало зусиль.

Бібліотека – це насамперед книги, а виховання – насамперед слово, книга й живі людські стосунки. Тому досягнення ефективних результатів у питанні формування творчої особистості можливі за умови тісної співпраці педагогічного колективу шкільної бібліотеки й родини.

Слід зазначити, що вивчення існуючого педагогічного досвіду, ретельний аналіз наукової та навчально-методичної літератури, а також власний досвід дозволили зробити **наступні висновки:**

- творчість – це необхідна умова становлення особистості, її самопізнання, розвитку і розкриття талантів;
- Театралізована діяльність є привабливою для дітей молодшого шкільного віку, як з точки зору його сприйняття, так і з боку творчої театраль-но-сценічної діяльності;
- Використання гри у виховному процесі вимагає творчості і фантазії від бібліотекарів.

Виховання дитини – це велика відповідальність, велика праця і величезна творча радість, що дає усвідомлення вагомості нашого існування на землі.

Отже, творчість – важлива складова системи виховання, в ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний,

естетичний, пізнавальний, трудовий. Вона лежить в основі успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок. Саме тому так важливо сформувати у дітей основи творчості.

Література

1. Артемова Л.В. Театр і гра: в дома, у дитячому садку, в школі. – К.: ТОВ «Томі ріс», 2002–292с.
2. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів /Наталія Данько// Початкова школа. – 2013. – № 4. – С. 1–2.
у позаурочний час // Я Мистецтво та освіта. – 2003. – № 3. – С. 20–25..
4. Лібіга Л.Г. Виховуємо творчого читача /Л.Г. Лібіга// Бібліотечна робота. – 2012.– №7. – С.27–29.
5. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квіт. (№33). – С.4–6.
6. Стрелкова Л.П. Роль гри-драматизації в розвитку емоцій у дошкільників [Електронний ресурс] / Л.П. Стрелкова. – 2010. – Режим доступу //http:// www.slovopedia.com/
7. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. – К.:Радянська школа, 1977. – 341 с.
8. Хімко С.Р. Шкільний театр розкриває творчий потенціал особистості учня // Обдарована дитина. – 2005. – № 6. – С.18–25.